

GIÁO DỤC QUYỀN CON NGƯỜI CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG THEO HIẾN PHÁP NƯỚC CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM NĂM 2013

Hoàng Thị Thuận , Phạm Ngọc Trang
Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Tóm tắt. Quyền con người vừa là mục tiêu, động lực vừa là cơ sở để thúc đẩy sự phát triển của các giá trị nhân đạo trong xã hội. Theo đó, quyền con người đã, đang và sẽ tiếp tục là một trong những thước đo phát triển văn hóa, xã hội của mỗi quốc gia. Ý thức được tầm quan trọng của quyền này, ngay tại Hiến pháp của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013 cũng có nhiều quy định về quyền con người. Để những quy định này thực sự phát huy vai trò trong thực tiễn xã hội, việc giáo dục quyền con người theo Hiến pháp năm 2013 là hết sức cần thiết, đặc biệt là trong Chương trình giáo dục trung học phổ thông năm 2018. Bởi đây là Chương trình giáo dục dành cho nhóm đối tượng đang bước những bước cuối của quá trình hình thành, củng cố, phát triển và tiến tới hoàn thiện nhân cách. Bằng việc kết hợp nhiều phương pháp như phân tích, tổng hợp, bài viết tập trung làm rõ những nội dung cần thiết về giáo dục quyền con người theo tinh thần của Hiến pháp 2013 cho học sinh trung học phổ thông, phải học sinh nêu trên. Trên cơ sở đó, kiến nghị một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của hoạt động giáo dục quyền con người này.

Từ khóa: Quyền con người, giáo dục quyền con người, Hiến pháp 2013; học sinh THPT

HUMAN RIGHTS EDUCATION FOR HIGH SCHOOL STUDENTS UNDER THE CONSTITUTION OF THE SOCIALIST REPUBLIC OF VIETNAM 2013

Hoang Thi Thuan, Pham Ngoc Trang
Hanoi National University of Education

Abstract: Human rights have an important position, both as a goal, as a driving force, and as a condition to promote the development of values in society. Respecting and promoting the assurance of human rights, the 2013 Constitution of the Socialist Republic of Vietnam, passed by the 13th National Assembly, has new regulations on human rights, basic rights, and obligations of citizens. To ensure and promote the effective implementation of legal provisions on human rights, human rights education according to the 2013 Constitution in the 2018 High School Education Program is extremely necessary. Because high school students are a group of people who are in an important stage of forming, consolidating, developing, and progressing towards perfecting their personalities. By using analysis and synthesis methods, the article focuses on clarifying issues related to the necessity and content of human rights education according to the 2013 Constitution for high school students. From there, the article will propose some measures to improve the effectiveness of human rights education according to the 2013 Constitution for high school students.

Keywords: human rights, human rights education, human rights education under the 2013 Constitution; educate high school students about human rights.

Nhận bài: 20/02/2025

Phản biện: 15/03/2025

Duyệt đăng: 20/03/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Quyền con người (nhân quyền) là tổng hợp các giá trị vừa tự nhiên, vốn có, vừa cao quý, thiêng liêng được ghi nhận, bảo vệ bởi luật pháp quốc tế nói chung và luật pháp của mỗi quốc gia nói riêng. Các quy định về quyền con người được xem là động lực, công cụ, phương tiện, tiếng nói trực tiếp trên con đường bảo vệ, thúc đẩy phẩm giá và hạnh phúc của mỗi người. Theo đó, việc tôn trọng, bảo vệ và bảo đảm các quyền con người từ lâu đã trở thành thước đo cho sự tiến bộ của mỗi quốc gia. Nội luật hóa và triển khai thực hiện có hiệu quả các quy định về quyền con người trở thành quyền, trách nhiệm, nghĩa vụ của quốc gia, dân tộc, và của chính mỗi cá nhân.

Với vai trò là những người làm giáo dục, những người được tiếp thu những tri thức lớn lao về quyền

con người cũng như ý thức được trách nhiệm cá nhân to lớn trong việc kế thừa, giữ gìn và phát triển quyền con người nói chung và đảm bảo thực hiện có hiệu quả các quy định về quyền con người nói riêng, nhóm tác giả đã lựa chọn nghiên cứu chủ đề “Giáo dục quyền con người cho học sinh trung học phổ thông theo Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa năm 2013” nhằm phân tích chi tiết một hoạt động cụ thể của giáo dục quyền con người theo Hiến pháp năm 2013 và các biện pháp góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả giáo dục nội dung này cho nhóm đối tượng là học sinh trung học phổ thông.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Quyền con người theo Hiến pháp năm 2013 của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Ngay từ Hiến pháp năm 1946, nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà đã ghi nhận các quyền con người, quyền công dân và tiếp tục được khẳng định, mở rộng trong các bản Hiến pháp năm 1959, 1980 và 1992. Đặc biệt, Hiến pháp năm 2013 đã đánh dấu sự tiến bộ vượt bậc trong nhận thức của Đảng và Nhà nước về quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân khi lần đầu tiên trong lịch sử lập hiến nước nhà, “quyền con người” đã trở thành một chế định riêng với tên gọi chính thức thay vì bị đồng nhất với quyền công dân và chỉ là những quy định thành phần tại chương “Quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân” như các bản Hiến pháp trước đó. Cụ thể, tại Chương II (từ Điều 14 đến Điều 49) của Hiến pháp 2013 đã được đặt tên: “Quyền con người, quyền và nghĩa vụ cơ bản của công dân”, đồng thời, với việc được sắp xếp vị trí quy định ngay sau chương quy định về chế độ chính trị của đất nước đã thể hiện rõ tầm quan trọng của việc ghi nhận các quyền này trong pháp luật quốc gia.

Đồng thời, Hiến pháp năm 2013 đã tiếp tục kế thừa và mở rộng các quyền con người, quyền công dân khi với tới 36 điều. Trong đó, có 15 điều trực tiếp về quyền con người và có thể phân chia thành hai nhóm quyền bao gồm: nhóm quyền dân sự, chính trị (quyền sống; quyền bình đẳng; quyền bất khả xâm phạm; quyền bí mật đời tư; ...); nhóm quyền kinh tế, xã hội, văn hóa (quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo; quyền lao động; quyền nghiên cứu khoa học và công nghệ, sáng tạo văn học, nghệ thuật và thụ hưởng lợi ích từ các hoạt động đó, quyền thụ hưởng và tiếp cận các giá trị văn hoá; quyền được sống trong môi trường trong lành, ...) phù hợp với luật quốc tế. Ngoài ra, Hiến pháp năm 2013 tiếp tục ghi nhận các quyền con người với tư cách là công dân bao gồm: quyền cư trú hợp pháp; quyền bầu cử, ứng cử, biểu quyết; quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội; ...

Như vậy, nhìn một cách tổng quan, nội dung quyền con người được quy định tại Hiến pháp năm 2013 đã có sự hoàn thiện hơn so với trước. Đây là nền tảng pháp lý vô cùng quan trọng cho việc triển khai thực hiện các biện pháp bảo vệ và thúc đẩy các quyền con người nói chung và thực hiện giáo dục quyền con người nói riêng ở Việt Nam, đồng thời, cũng là minh chứng quan trọng cho sự phát triển về nhận thức của

Đảng và Nhà nước về quyền con người, kịp thời hòa chung với xu thế phát triển của dân tộc, thời đại.

2.2. Một số kiến nghị nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục quyền con người theo Hiến pháp năm 2013 cho học sinh trung học phổ thông

2.2.1. Đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giáo viên làm công tác giáo dục quyền con người cho học sinh THPT

Đội ngũ giáo viên là chủ thể trực tiếp tham gia vào quá trình giáo dục quyền con người cho học sinh THPT. Để nâng cao hiệu quả việc giáo dục quyền con người cho học sinh THPT tất yếu cần quan tâm đến việc xây dựng, đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giáo viên. Trước hết, cần nâng cao nhận thức của giáo viên về tầm quan trọng của giáo dục quyền con người cho học sinh THPT. Bộ Giáo dục và Đào tạo, các Sở Giáo dục và Đào tạo cần thường xuyên tổ chức các khóa bồi dưỡng kiến thức, tập huấn về quyền con người cho đội ngũ giáo viên THPT. Qua đó, giúp đội ngũ giáo viên không chỉ trau dồi tri thức về quyền con người, nội dung giáo dục quyền con người cho học sinh THPT, mà còn giúp họ được trải nghiệm trong môi trường thực hiện quyền con người.

2.2.2. Nâng cao nhận thức và xây dựng môi trường giáo dục quyền con người cho học sinh THPT

Chất lượng, hiệu quả giáo dục quyền con người cho học sinh THPT không chỉ phụ thuộc vào đội ngũ giáo viên mà còn từ phía học sinh. Học sinh THPT muốn có kiến thức và được thực hành quyền con người thì cần phải nâng cao nhận thức của bản thân. Học sinh cần ý thức được sự cần thiết của việc giáo dục quyền con người. Có như vậy, học sinh mới tích cực, chủ động tham gia vào các hoạt động giáo dục quyền con người.

Học sinh THPT chỉ biết đến giá trị của việc giáo dục quyền con người khi các em được trải nghiệm trong môi trường giáo dục quyền con người ở trong nhà trường. Đó là môi trường vừa đảm bảo các yếu tố vật chất vừa đảm bảo về mặt tâm lý xã hội. Vì vậy, cần có những không gian trực quan tuyên truyền về nội dung quyền con người trong nhà trường. Đồng thời, xây dựng bầu không khí trong mỗi lớp học cũng như trong toàn trường thể hiện rõ nét quyền con người của học sinh trong các mối quan hệ.

2.2.3. Phát huy vai trò của đội ngũ cán bộ

quản lý trong giáo dục quyền con người cho học sinh THPT

Đội ngũ cán bộ quản lý giáo dục giữ vai trò quan trọng trong việc tổ chức, quản lý, điều hành các hoạt động giáo dục nói chung và giáo dục quyền con người nói riêng. Trong giáo dục quyền con người cho học sinh THPT, cán bộ quản lý cần nhận thức đúng và đầy đủ tầm quan trọng của công tác này. Cán bộ quản lý giáo dục phải thường xuyên cập nhật, bổ sung các văn bản quy định chương trình bồi dưỡng kiến thức về quyền con người; chế độ chính sách phục vụ công tác giáo dục quyền con người trong hệ thống giáo dục quốc dân. Mặt khác, luôn tạo điều kiện cho việc tổ chức các hoạt động dạy học và giáo dục liên quan đến giáo dục quyền con người cho học sinh THPT. Để có một môi trường giáo dục quyền con người cho học sinh và giáo viên, cán bộ quản lý cũng cần thực hiện đầy đủ các quy định của Hiến pháp và pháp luật về quyền con người.

2.2.4. Tích cực đổi mới và đa dạng hóa các hình thức, phương pháp giáo dục quyền con người cho học sinh THPT

Nội dung kiến thức về giáo dục quyền con người cho học sinh THPT cũng ở mức độ cao hơn trên cơ sở kế thừa từ bậc trung học cơ sở theo hướng đồng tâm và phát triển. Để nâng cao hiệu quả giáo dục quyền con người cho học sinh THPT phù hợp với nội dung cần tích cực đổi mới hóa các hình thức và phương pháp giáo dục. Hình thức giáo dục quyền con người cần được đổi mới và đa dạng hóa phù hợp với học sinh gắn với các môn học và hoạt động giáo dục. Nếu trong các môn học thì cần tích hợp một cách nhẹ nhàng, tạo sự hấp dẫn, sinh động, còn trong hoạt động giáo dục thì thành lập câu lạc bộ tuyên truyền về quyền con người, tổ chức các buổi tọa đàm, diễn đàn, cuộc thi, ... Cùng với đó, cũng cần đổi mới phương pháp giáo dục theo hướng phát huy tính chủ động của học sinh khi tham gia vào quá trình giáo dục quyền con người. Giáo viên cần lựa chọn các phương pháp giáo dục phù hợp để đảm bảo học sinh được giáo dục quyền, thông qua quyền và vì quyền con người.

2.2.5. Tăng cường phối hợp giữa nhà trường với gia đình và xã hội trong công tác giáo dục quyền con người cho học sinh THPT

Sự phối hợp giữa nhà trường với gia đình và xã hội trong công tác giáo dục quyền con

người cho học sinh THPT là vô cùng cần thiết. Mục đích của sự phối hợp này là nhằm tạo ra một môi trường giáo dục lành mạnh, an toàn và thống nhất trong giáo dục quyền con người cho học sinh THPT. Trên cơ sở kết quả giáo dục của nhà trường về quyền con người, học sinh sẽ vận dụng những kiến thức, kỹ năng và thái độ vào thực tiễn. Trước hết, học sinh sẽ thực hiện quyền con người và tôn trọng quyền con người của các thành viên trong gia đình. Do vậy, nếu gia đình tạo điều kiện cho học sinh THPT thực hiện được các quyền con người sẽ góp phần giúp các em có thêm trải nghiệm trân trọng và thấy được giá trị của quyền con người. Từ đó, nhà trường và gia đình sẽ có sự kết nối và đồng hành trong giáo dục quyền con người cho học sinh THPT. Đồng thời, khi tham gia vào các mối quan hệ xã hội, nếu có sự kết hợp giữa nhà trường với xã hội thì học sinh THPT sẽ có được sự định hướng trong ứng xử, thực hiện các quy định của Hiến pháp và pháp luật về quyền con người.

2.2.6. Tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị phục vụ công tác giáo dục quyền con người cho học sinh THPT

Công tác giáo dục quyền con người cho học sinh THPT, không chỉ được quyết định bởi các chủ thể tham gia vào quá trình giáo dục và được giáo dục mà còn chịu sự chi phối của yếu tố cơ sở vật chất, thiết bị. Xuất phát từ những khó khăn của quá trình giáo dục quyền con người cho học sinh THPT hiện nay thì cần phải tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị. Trong đó, cần đầu tư kinh phí phục vụ cho các hoạt động tuyên truyền giáo dục, tổ chức bồi dưỡng, tập huấn, các cuộc thi tìm hiểu về quyền con người. Đặc biệt, cần chú trọng đến việc xây dựng hệ thống giáo trình, tài liệu giáo dục quyền con người cho giáo viên, học sinh phổ thông nói chung và THPT nói riêng. Các giáo trình, tài liệu này cần được trang bị đầy đủ cho giáo viên và học sinh để đảm bảo được tiếp cận thống nhất về quyền con người. Mặt khác, cũng cần xây dựng các học liệu điện tử chính thống phục vụ nhu cầu tìm hiểu thông tin về quyền con người của nhà trường, cán bộ, giáo viên, học sinh, sinh viên.

III. KẾT LUẬN

Quyền con người là kết quả của sự đấu tranh không ngừng trong suốt chiều dài lịch sử toàn nhân loại nhằm vươn tới những lý tưởng cao đẹp,

xây dựng một xã hội dân chủ, công bằng, văn minh. Kế thừa, giữ gìn và phát huy những giá trị tốt đẹp của quyền con người là trách nhiệm, nghĩa vụ của mỗi quốc gia, dân tộc, lớp người. Do vậy, hoạt động giáo dục quyền con người theo Hiến pháp 2013 cho học sinh THPT trong giai đoạn hiện nay đóng vai trò quan trọng trong việc tiếp nối quyền con người, từ đó, góp phần vào sự phát triển chung của xã hội, đất nước. Hoạt động này giúp hình thành nhận thức và thái độ tôn trọng

quyền con người không chỉ của chính bản thân mỗi cá nhân mà còn đối với những người xung quanh; đồng thời, giáo dục quyền con người nhằm tạo lập cho học sinh trước ngưỡng cửa trở thành người trưởng thành sự khoan dung, sống có trách nhiệm với chính mình và cộng đồng, xã hội. Đây là hoạt động lâu dài, đòi hỏi cần có sự quan tâm của toàn xã hội, có sự thay đổi trong nhận thức, tư duy, mà bước đi đầu tiên cần thực hiện là giáo dục toàn diện.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Thủ tướng Chính phủ, *Quyết định số 1309/QĐ-TTg (5/9/2017) về Đề án đưa nội dung quyền con người vào chương trình giáo dục trong hệ thống giáo dục quốc dân.*
- [2]. Thủ tướng Chính phủ, *Quyết định số 1079/QĐ-TTg (14/9/2022) về Phê duyệt Đề án truyền thông về quyền con người ở Việt Nam.*
- [3]. Bộ Ngoại giao nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2018), *Bảo vệ và thúc đẩy quyền con người ở Việt Nam.*
- [4]. Nguyễn Ngọc Oanh (2014), Nâng cao nhận thức về quyền con người cho học sinh, sinh viên hiện nay, *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*, số 9 (82), tr.14-20.